

AED:
Ahvatlevad
aedfloksid
Lk 428–429

KÖÖK:
Hõrgud maitseed,
vähem kaloreid
Lk 432–433

HÜVA NÕU:
Millist tõugu
hobust valida
Lk 438–439

Targu Talita

Maalehe nõuandelisa Nr 27 3. juuli 2014

**SUUR
SUVE-
SOODUS**

25. juulini

Abakhani kanga- ja käsitöökauplustes Tallinnas, Tartus, Pärnus, Narvas ja e-poes

Paljud kaubad
kuni

-70%

E-pood: www.abakhan.ee
Loomise rõõm!

Röövikud sõstra pungades ja võrsetes

Kevadel ei avanenud punasel sõstral ladvapungad ühtlaselt või üldse mitte. Osa pungi paistsid kuidagi näritud ja kuivasid. Samuti kuivasid paljude võrsete ladvad. Ühest sellisest võrsest leidsin väikese punase ussikesse. Kes selline röövik on ja kuidas temast vabaneda?

Vastab

VÄINO PALLUM

Tei sõstrapõõsaid kahjustavad sõstra-virvekoik ehk nõvakoi röövikud (*Lampronia capitella*). Need söödikud eelistavad toituda punase ja valge sõstra põõsastel, aga musta sõstart ja karusmarja kahjustavad nad haruharva.

Virvekoik röövikuid ilmuvad põõsavõrsetele talvituskohtadest varakevadel, kui pungad hakkavad paisuma. Harilikult toimub pungadesse sisenemine aprilli 2.–3. dekaadil. Kahjuri tegutsemise esmatunnuseks on võrsete ladvapungade mitteavanemine, kuivamine ja varisemine.

Pungade välispinnal on näha võrgendiga läbipõimunud näripuru ja väljaheiteid. Esmajoones süüakse tühjaks nooremate ja püstiste okste suuremad pungad. Pungi närv punakas röövik on 2–3 mm pikk. Keha on kaetud näsadega, millel asetsevad väikesed heledad karvakessed.

Pungadest tungivad õgardid poolpuitunud võrsete (virveste) sisse. Seda hävitades kasvavad pahategijad 7–8 mm suuruseks. Täiskasvanult on röövikud läikiva musta peaga, määrdunudrohelist värvi.

Kahjustatud võrsetipud näruvad ja kuivavad. Nende arvukusest olenevalt jääb marjasaak kesiseks.

Rohkem esineb virvekoikahjustust vanas istanduses, tuulevarjulises kasvukohas ja harvendamata põõsastel. Eriti intensiivset kahjustust on näha jahedal kevadel, mil pungad avanevad aeglaselt. Tugevamat kahju kannavad varajased sordid. Kahjustatud marjad värvuvad teistest varem, kuivavad ja varisevad.

Sõstarde õitsemise algul lähevad toitumise lõpetanud röövikud põõsa alla mulda või nukkuvad õõnsaks söödud võrses.

Uue põlvkonna liblikad kooruvad nukkudest sõstarde õitsemise lõpul. Need on heledamate laikudega, tumekollased, siruulatusega 13–17 mm. Liblikad lendlevad päikeseloojangu eel 7–10 päeva vältel ja munevad pärast paarumist marjaalgmetesse, samuti koorepragudesse ja viigastatud kohtadesse. Koorunud röövikud söövad siis lühikest aega marjade seemneid ning seejärel ronivad mulda või võrsete alaosa lahtise kooresse alla talvituma. Katteks koovad nad valgest võrgendist kookoni.

Sõstrakoi.

Sõstra-virve- ehk nõvakoi tõrjeks kontrollilise põõsaid enne pungade avanemist. Eemaldage kahjustatud pungad ja närbuma hakkavad võrsetipud ning põletage ära. Tehke seda kohe, kui olete rikutud osi märganud.

Pritsiage põõsaid pungade paisumise algul Mavrik 2 F-iga (3–4 ml/10 l). Põõsaste õitsemise algul pritsige NeemAzal-T/S-iga (30–50 ml/10 l). Õitsemise ajal võite põõsaste vahele paigutada liblikate (kahjuri valmikute) püüdmiseks feromoonpüüniseid.

Sügisel puhastage põõsaalused prahist ja kobestage mulda, hävitamaks sinna talvekorterisse asunud röövikud. Põõsaalust mulda kobestage ka varakevadel esimesel võimalusel.

LUGEJA KIRJUTAB

MARJU LESTSEPP

Elmises Targu Talitas hoiatati inimesi ohtliku teomürgi eest ja soovitati katsetada looduslike tigitide tõrjumise vahendeid. Nagu näha, toimivad need päris hästi ja poolik arbuus on tõhus teolõks.

Positiivne pilk umbrohule

REPRO

Umbrohi riivab peenral silma ja tema kitkumine on tüütu, kuid asjale teise nurga alt vaadates selgub, et umbrohi on aiataimedele vägagi kasulik.

Vihmasel suvel on umbrohuil niiskel mullal eriti mõnus tärkata ja vohada. Kui rohimine teid väga ära tüütab, võtke kätte hiljuti eesti keeles ilmunud Bob Floerdew' maheaedniku käsiraamat "Umbrohuvaiba aed" (kirjastus Hea Lugu) ja lugege peatükki umbrohu väärtusest mineraalainete kogujana. Meeleolu paraneb märgatavalt ja nüüd vaatate põlatud peenraletikkujatele ehk hoopis teise pilguga.

Igäüks teab, et umbrohi on tarbe- ja ilutaimedele ohtlik konkurent mullas olevate toitainete kasutamisel. Paradoksaalselt muudab viimane omadus ta aiataimedele aga ka kasulikuks.

Nimelt võivad peenrale tunginud soovimatud taimed sõltuvalt liigist salvestada teatud elemente eriti suures koguses. Kui üleskitkutud umbrohi kompostihunnikusse viia või kohapeale kõdunema jätta, muutuvad need väärtuslikud toitained pärast taime lagunemist taas kättesaadavaks ja kosutavad teisi taimi.

Nii annabki käsiraamat tüdinenud rohijale uut indu kena mõttega: "Käsitlege umbrohumassi meie käsutuses oleva tasuta väetiseallikana, mis vajab üksnes kokkukogumist."

Umbrohuseemneid vaadake aga kui toitainetega täidetud kapsleid. Kui seeme saab küpseks, lukustuvad väärtuslikud mineraalid tema sisse ning muutuvad kättesaadavaks alles pärast idanemist ja uue taime tärkamist. Köpla all langevates seemikutes lähevad need toitained jälle aiataimede "toidulauale".

Vaatame, milliste mineraalainete akumulatsioonil meil levinud umbrohud ja muudki taimed silma paistavad ning endasse kogutud väärt kraamiga komposti rikastavad.

■ **Võilill:** raud, vask, kaltsium, lämmastik.

Tihe vesiheinavaip on pungil mineraalaineid – lämmastikku, kaaliumi, mangaani, rauda, vaske.

Võilill kogub endasse tänu pikale sammasjuurele sügavamatest pinnasekihtidest eriti palju just rauda, vaske, kaltsiumi ja lämmastiku, mille hiljem loovutab komposti.

■ **Körvenõges:** raud, räni.

■ **Vesihein:** lämmastik, kaalium, mangaan, raud, vask.

■ **Teeleht:** koobalt, magneesium, kaalium, räni.

■ **Kirikakar:** kaltsium, magneesium.

■ **Hanemalts:** kaltsium, raud, lämmastik, fosfor, kaalium, väävel.

■ **Väike oblikas:** fosfor.

■ **Harilik hiirekõrv:** kaltsium.

■ **Sõrmkübar:** raud.

■ **Varemerohi:** kaalium.

■ **Soolikarohi:** kaalium.

■ **Ristikud:** lämmastik.

■ **Hiirehernes:** koobalt, vask, lämmastik, fosfor, kaalium.

■ **Raudrohi:** vask, magneesium, lämmastik, fosfor, kaalium.

■ **Ohakad:** kaalium.

■ **Sigur:** magneesium, kaalium.

■ **Valge ja kollane karikakar:** kaltsium, kaalium.

■ **Portulak:** kaltsium, lämmastik, fosfor, kaalium, väävel.

KAJA KURG

Aedfloksid, paljude lemmikud

AARNE KÄHR

“Aed ilma floksita pole mitte ainult eksimus, vaid patustamine suve vastu,” on öelnud nimekas saksa aednik Karl Foerster (1874–1970).

Neil, kes pole suve vastu “patus-tanud”, hakkavad aedfloksid ehk aed-leeklilled (*Phlox paniculata*) aias juba tasapisi õisi avama, seda muidugi siis, kui sortide hulgas on ka varaseid. Näiteks valge-purpurviolettkirju ‘Mishenka’ ja heleroosa purpuse silmaga ‘Biser’ alustavad õitsemist juba juuli algul, mõni eriti varane sort võib puhkeda isegi juuni lõpus.

Mõnikümmend aastat tagasi olid aedfloksid meie aedades tavalised ja tähtsusetad lilled, kuid viimase kümnendi jooksul on huvi nende vastu aina tõusnud ja nad on saanud palju lemmikuks. Seda trendi hoiavad üleval nii idast kui läänest tulevavad uued erilised sordid.

Kui varem oli aedfloks vaid aialill, siis nüüd on ta saanud ka lõikelilleks, ja kuna sortide kõrgused kahanevad, siis ka potilill. Aialill, potilill, lõikelill ja enamasti ka meeldivalt lõhnav lill. Kõige selle pärast me armastame ja kasvatame aedflokse.

Nii päikeses kui poolvarjus

Floksid kasvavad looduslikult Põhja-Ameerika niisketel niitudel, metsalagendikel, jõekallastel. Seal on viljakad mullad ja pehme kliima. Sellest lähtuvalt peaksime ka aias looma sarnased kasvutingimused. Looduses, kust aedfloksid pärit, õiget talve ei ole – lund sajab harva ja tavaliselt on nullilähedased plusstemperatuurid.

Floksid kasvavad nii päikeselisel kui poolvarjulisel kohal. Poolvarjus on nad kõrgemad ja alustavad õitsemist paar nädalat hiljem kui päikeselisel kasvukohal.

Ideaalne kasvukoht floksidele on selline, kus nad saavad päeva jooksul viis tundi päikest. Parem,

Loo autori lemmiksort ‘Ghel’ tema koduaias. Arne Kähr: “Mulle meeldib eriti tema valge sinisega kombinatsioon. Väga ilusaid sinivalgeid sorte on üksikuid.”

kui keskpäevane lõõskav päike neile peale ei paista.

Õitseaega saab pikendada, kui juunis kärpida kasve umbes kolmandiku võrra. Harunenud taimed hakkavad õitsema küll natuke hiljem kui kärpimata taimed, aga õitsevad see-eest pikemalt.

Kasvukoht võiks olla kerge kaldega. Tasasel peenral võivad floksid vesistel talvedel ära mädaneda. Aedfloksidele ei sobi ka kõrge põh-

javeega paigad. Kui pole teist valikut, tuleb nad istutada kõrgendatud peenrale.

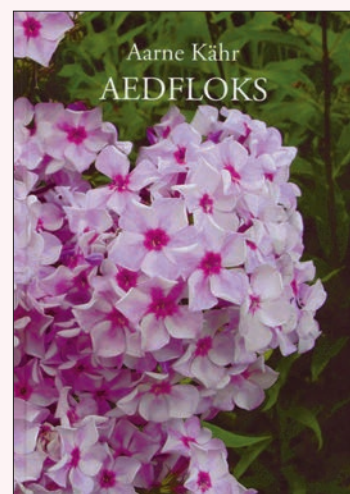
Vajavad palju niiskust

Aedfloksidele meeldib struktuurne toitaineterikas muld. Nagu paljudele püsikutele, ei sobi floksidele liivane ega liiga savine muld. Ülemäärane rammus muld vähendab taimede haiguskindlust.

UUS RAAMAT

Teejuht aedfloksifännidele

Tuntud aedniku ja paljude aianusraamatute autori Arne Kähri kevadel ilmunud kogumik “Aedfloks” on tähelepanuväärne teos: nimelt pole eesti keeles mitte kunagi varem välja antud eraldi raamatut aedfloksidest. Siit leiab kõik olulise nende kasvatamise kohta. Põhiosa raamatust on pühendatud sortidele: autor kirjeldab 119 sorti, igaühe juurde on lisatud ka foto. Pildid on suured ja kvaliteetsed, mis teeb raamatu lugemise eriti nauditavaks.

Vaarikpunase silmaga heleroosa 'Rjabinovaja Kaplja' on olnud näitustel külastajate lemmik. Vene sordid on praegu maailmas kõige hinnatumad.

'Feniks' istutage lähivaatesse, et paremini näha õite erakordset värvikombinatsiooni: roosa, tumepunane ja hallikas.

Flokside juurekava pole just sügav, ning on oluline, et kogu kasvuperioodi jooksul oleks piisavalt vett. Veepuuduses taimed närtsivad kiiresti ja poetavad palju lehti maha.

Kastmisel jälgige, et vett ei saatuks lehtedele, kuna niiskus soodustab jahukaste levikut. Põua ajal on soovitatav anda ühele taimele

10 liitrit vett. Vesi ei tohi olla külm, vaid veenõus soojenenud.

Jahukaste ja roosteseente ilmnemisel korjake haigestunud lehed ja põletage. Jahukaste vastu aitab, kui hommikuse kastega puistata lehtedele lehtpuutuhka. Võib kasutada ka fungitsiide. Praktilisem on siiski kasvatada uuemaid jahukaste- ja roostekindlamaid sorte.

Suure niiskusevajaduse tõttu ei talu floksid puude-pöösaste juurte lähedust. Niiskuse hoidmiseks multsi kasvukohta freesturba või kerge aiakompostiga. Kuna aedfloksi puhmik kerkib natuke igal aastal, on multsimine ka juurte võimaliku ülekuumenemise tõttu vajalik.

Väetada või mitte

Aedflokse pole vaja spetsiaalselt väetada, piisab komposti andmisest kevaditi. Lahjemal maal võiks siiski anda mais-juunis kevadväetist, milles on rohkem lämmastikku.

Suurema kaaliumi- ja fosforisaldusega sügisväetist andke pärast õitsemist, hilistele sortidele aga juba õitsemise lõpupoole. Kuna suve teisel poolel vajavad aedfloksid kõige enam kaaliumi, võib neid juulis-augustis kasta lehtpuutuha leotisega.

Hoopis tugevamat väetamist soovitab tuntud vene aedflokikasvataja ja -aretaja Jelena Konstantinova. Ta jagab väetamise kolme perioodi.

1. Kevadel, kui algab intensiivne kasv: taimed vajavad siis rohkem lämmastikku ja vett.

2. Õite moodustumise ja õitsemise periood: suureneb kaaliumi- ja fosforivajadus.

3. Õitsemise lõpust kuni seemnete valmimiseni: taim vajab siis rohkem fosforit, et moodustada valke.

Väetada tohib vaid siis, kui muld on niiske. Kuival ajal kastke taimi kindlasti enne väetamist, kas õhtul või hommikul. Keskmise suurusega puhmikule kulub 10 liitrit vett.

Kasvuregulaatorid teevad head

Aedfloksid reageerivad hästi juurevälisele toitumisele. Piserdage taimi kasvuregulaatoritega Epin või Cirkon. Esimest võtke 1 ml 5 liitri vee kohta või 1–2 tilka 0,5 liitri vee kohta. Soovitatav on kasutada destilleeritud vett. Cirkoni kulub 1 ml 10 liitri vee kohta.

Mille poolest Cirkon ja Epin erinevad? Cirkon soodustab juurdumist ja õitsemist ning tõrjub viirusi, samuti hoiab ära seenhaigusi ja vähendab peronosporoosi kahjustust. NB! Üledoseerimisel võib taimi kõrvetada. Epin soodustab haiguskindlust ja tugevdab taime ebasoodsate kasvutingimuste puhul.

Kasvuhormoonidega piserdage taimi hommikupoolikul.

Botaanikaiaia

oma roosid

OLEV ABNER

Kuigi Eesti ei kuulu Euroopa juhtivate roosiaretusriikide hulka, on meilgi seda tööd üpris tulemuslikult tehtud. Nii ka omal ajal Tallinna Botaanikaaias.

'Lumivalgeke', 'Koit', 'Kati'... Need tegelased ei ole uuest muinasjutust – kirjutan hoopis Eestis aretatud roosisortidest, keda nende kauni välimuse kinnituseks on pärjatud ka muinasjututegelaste ja rahvuskangelaste nimedega. Osa sorte botaanikaia roosiaretajate loomingust on kahjuks juba kaduvikku hääbunud.

Akadeemik Eichfeldi looming

Roose on Eestis kasvatatud kaua, kuid sortide aretamisega hakati tõsisemalt tegelema alles pärast II maailmasõda. Teerajajaks oli põllumajandusteadlane, akadeemik ja kauane ENSV TA president Johan Eichfeld (1893–1989). Priimulate, gladioolide, sarvkannikeste, maguskirsside jt sortide ning hübriidide kõrval aretas ta ka uusi vastupidavad roosisorte ja -hübriide.

'Lumivalgeke'.

Vana tuntud polüantroos 'Orléans' Rose' oli aluseks paljudele praegugi armastatud külma- ja haiguskindlatele sortidele. Tema vabatoilmlemise seemikust nr 4 sündis 'Mõrsjaroos', kelle tillukeste ümarate tihedalt täidetud heleroosade õiekestega tohutud õisikud mada-

latel laiuvatel pöösastel paeluvad praegugi roosisõprade tähelepanu. 'Mõrsjaroos' on siiani üks külma- ja haiguskindlamaid peenraroose.

Vastupidavuselt on samaväärsed olnud puhasvalgete tihedalt täidetud õienööpidega 'Lumivalgeke' (hübriid nr 18) ja õrnroosade õiekestega 'Kevad' (hübriid E-30). Nad mõlemad on poolväänduvate okstega pisut kõrgemad polüantroosid.

Kaks sorti – 'Kolhoositar' ja 'Kobarroos' – on aga kardetavasti meie rooside hulgast nüüdseks jäädavalt kadunud. Kõik need roosid said sordinime juba 1950. aastal.

Paljusid näeb veel praegugi

Samal ajal nime saanud Eichfeldi sortidest väärrib kindlasti tähelepanu ka pargiroos 'Wasablan' ('Wasablan'), kes sündis sortide 'Wasagaming' ja 'Betty Bland' ristamisel. 'Betty Bland' on aretusvanemaks olnud ka mitmele maailmas väga populaarsele külmakindlale Kanada päritolu pargiroosile.

Eichfeldi 'Wasablan' on eriti külma- ja haiguskindel pargiroos, kes kasvab ühel kohal aastakümneid.

'Mõrsjaroos'.

‘Wasablan’.

2–2,5 m kõrgune punasevõrseline põõsas on tumeroosas õiehehtes kuu aega, õitsemine algab jaanipäevast. Sügisel aga kaunistavad oksti kenad punased ümmargused viljad – tõrsikud. Kahjuks õitseb sort ainult üks kord suve jooksul.

Johan Eichfeldil jätkus indu paljudeks aastateks. Mitmed tema roosihübriidid ja -sordid kasvavad praegugi Tallinna Botaanikaaias. Näiteks karminpunaste tädisõitega jõulise kasvuga floribundroos ‘Säde’ (1968) ja väga säravate eripunaste õitega ‘Tallinn’ (1961).

Eriti õierikas ja kaunis sort oli ka ‘Fr. Tuglas’ (1968), kelles peegeldusid ristamisvanemate ‘Kordes Sondermeldungi’ ja ‘Baccará’ õiekuju ning värvus. Ehk on kellelgi see kaunis floribundroos veel alles?

Akadeemik Eichfeldi juhtimise all loodi 1961. aastal Teaduste Akadeemia instituudina ka Tallinna Botaanikaaed, mis rajati Kloostrimetsas kaunilt lookleva Piritajõe ääres Eesti Vabariigi esimese presidendi Konstantin Pätsi kodutalu maadele.

Tallinna Botaanikaaija esimese direktori, roositeadlase Arnold Puki ja maastikuarhitekt Aleksan-

der Niine plaani järgi valminud rosaarium avati siin külastajail 1964.

‘Koit’ on Vello Veski parim sort

Tallinna Botaanikaaias töötas mitmeid teadlasi-roosikasvatuse fanaatikuid, sordiaretajana on neist tuntum Vello Veski (1912–1977). Tema aretatud ‘Koit’ (1978) on meil praegugi pilgupüüdjaks. Vanimad selle sordi taimed on üle 30 aasta vanad.

Võitlusvõimeline ‘Koit’ on vastu pidanud kõik pakased, haigused, jääkoorikud, suured sulad ning muud hädad, mis selle aja jooksul roose on kimbutanud. Jõulise kasvuga põõsad meelitavad veel hilis-sügiselgi vaatama.

Tuntud suureõeline väänroos ‘Tibiroos’ on huvitava värvusega. Kaunikujulised õied on kreemikasroosakasvalged ja täidetud. Tume sinakasroheline lehestik on aga huvitavaks taustaks heledatele õrnadele õitele.

Vello Veski roosidest omapäraseima värvusega on aga ‘Tiiu’ (1971), tema suured hele-kameeliaroosad tädisõied moodustavad kuni 30 cm suuruseid õisikuid. Õite heledale värvusele on tore-

‘Tibiroos’.

daks kontrastiks tumeroheline läikiv lehestik. ‘Tiiu’ sobib kenasti ka lõikesordiks, sest õied püsivad vaasis kuni kaks nädalat.

1967. aastal aretatud floribund ‘Kati’ on aga pooltäidetud tumedate kardinalipunaste õitega peenraroos. Ta on väga õierohke, kasvab kuni 70 cm kõrguseks ja on üsna vastupidav.

Väga põnev ‘Noorik’

Veski aretise 1961. aastast, floribundroosi ‘Noorik’ spinellroosad kalliskivivärvi suured õied olid eriti tihedalt täidetud (55–60 kroonlehte). Põõsad sirgusid kuni meetri kõrguseks. Kahjuks on ka see sort aegade jooksul kaotsi läinud.

Vello Veski kasutas ühe aretusvanemana tuntud ja talvekindlat roosi ‘New Dawn’, kelle omadusi kohtab kõigis eeltoodud sortides. Ka ‘Kordes Sondermeldung’ parandas mitmele Veski sordile oma tunnuseid, selline oli näiteks ‘Türgipunane’ (1963), mis taas kahjuks kadunud.

Veski tegeles ka talve- ja haiguskindlate rooside pookealuste aretusga. Eks ikka selleks, et kaunid kodumaised aretised veelgi vastupidavamad ja tugevamad saaksid.

Nii olid tal välja selekteeritud mitmed hariliku kibuvitsa (*Rosa vosagiaca*) ja koer-kibuvitsa (*R. canina*) seemikud, sobivad pookealused paljudele roosisortidele. Veski valis välja kolm sobivamat roosialuse tüüpi: harilik kibuvits TBA2 ning koer-kibuvitsad TBA1 ja TBA12.

Ka Aleksander Niine (1910–1975), kelle plaani järgi sai botaanikaaed oma kujunduse, katsetas roosiaretust. On andmeid sellise roosi nagu ‘Niine punane’ kohta, kuid kahjuks on seegi ajahõlma kadunud.

ELSE LIVENTAAL

Tallinna Botaanikaia rosaariumi perenaine

Eksootilise maitsega tervislikud road

REPRO

Jaanipäeva grillimispeod on selleks korraks möödas, ja et läheneval rannahooajal ikka kena välja näha, tuleks vahepeal ka kaloreid lugeda ja natuke kergemaid toite süüa.

Need retseptid ongi mõeldud ei-neks ühele inimesele. Lisatud on ka iga roa kaloraaž ning rasvasisaldus.

Aedviljakorma kardemoniriisiga

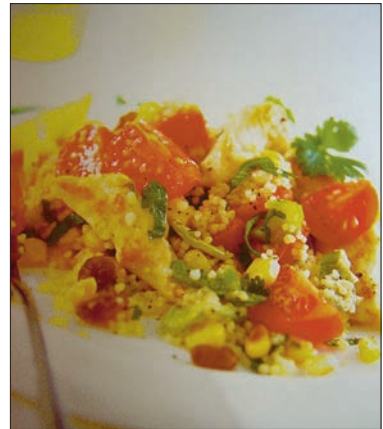
430 kcal
9 g rasva

- 1 sl õli
- 1 väike hakitud sibul
- 1 purustatud küüslauguküüs

- 1/4 tl jahvatatud köömneid
- 1/4 tl jahvatatud koriandriseemneid
- 1/4 tl jahvatatud kurkumit
- 1/4 tl *garam masala* maitseainesegu
- tubli näputäis jahvatatud ingverit
- 1 kartul (enne 5 min keedetud, suupärasteks tükkideks lõigatud)
- 0,5 väikest baklažaani (1 cm paksusteks tükkideks lõigatud)
- 25 g aedube
- 150–200 ml aedviljapuljongit
- 50 g basmatiriisi
- 150 ml vett
- 2 rohelist kardemoni kupart (kergelt purustatud)
- 1 tl purustatud mandleid
- 100 ml 0% rasvasisaldusega Kreeka jogurtit

Kõigepealt valmistage korma. Selleks kuumutage pannil õli ja praadige selles sibulat 3–4 minutit. Lisage küüslauk, vürtsid ning kuumutage veel 1 minut.

Pange juurde kartul, baklažaan, aedoad ja pool puljongist, segage hästi läbi ning laske keema. Seejärel alandage

Kana seedermänniseemnetega.

kuumust ja laske 20 minutit haududa, lisades vajadusel puljongit.

Samal ajal loputage riis külma veega ja pange koos kardemoni ning rohke veega potti, laske keema tõusta, keerake kuumus madalaks, katke pott kaanega ning laske haududa 15 minutit, kuni riis on pehme.

Pange kormale kaks minutit enne selle valmistamise lõppu juurde mandlid. Kui aedviljad on pehmed, lisage jogurt ja segage kõik hästi läbi. Kuumutage veel paar minutit, kuid ärge keetke.

Eemaldage riisist kardemonikuprad, serveerige roog.

Kana seedermänniseemnete, safrani ja kuskussi ning sidrunikastmega

380 kcal

11,7 g rasva

- 1–2 safraniniiti
- 50 g kuskussi
- 2 tl rosinaid
- 125 ml kuuma kana- või aedviljapuljongit
- 100 g kana rinnaliha (lõigatuna kaheksaks ribaks)
- 25 g maisiteri
- 1 tl seedermänniseemneid
- 10 kirsstomatit (neljaks lõigatuna)
- 2 tükeldatud kevadsibulat

Kaste

- 1 tl hakitud koriandrilehti
- poole sidruni mahl
- 1 tl oliiviõli

Pange safran, kuskuss ja rosinaid kaussi ning valage üle kuuma puljongiga. Segage korra läbi ning seejärel laske 15 minutit seista. Samal ajal segage kokku kastmeained.

Siis pruunistage pannil kanaliharibad, keerake kuumus keskmiseks ja pange juurde mais ning seedermänniseemned. Küpsetage paar minutit ja siis võtke kanaribad pannilt ära.

Aedviljakorma.

Kanasalat aprikoosidega.

Amarandipuding.

Segage paisunud kuskuss kahvliga õhuliseks ja pange pannile koos tomatite, kastme ja sibulatega. Kuumutage kõik korralikult läbi. Serveerimisel tõstke segu taldrikule ja pange peale kanaribad.

Läätsesalat kitsejuustuga

- 220 kcal
9,3 g rasva
- 25 g kuivatatud läätsi
 - 1 loorberileht
 - 2 hakitud kevadsibulat
 - 50 g tükeldatud punast paprikat
 - 1 sl hakitud värsket peterselli
 - 100 g poolitatud kirsstomateid

Kaste

- 1 sl oliiviõli
- 1 sl palsamiveiniäädikat
- 0,5 sl vedelat mett
- 1 purustatud küüslauguküüs
- 50 g rukolat
- 30 g kitsejuustukuubikuid

Loputage läätsed ja pange potti, lisage loorber, piisavas koguses külma vett ja kuumutage keemiseni. Alandage kuumust ning keetke 20–30 minutit, kuni läätsed on pehmed.

Kurnake läätsed ja pange kaussi. Lisage sibulad, paprika, petersell ja tomatid ning segage hästi läbi. Klõppige omavahel kastmeained ja valage läätsesegule.

Serveerige salat rukolapadjal kitsejuustukuubikutega ülepuistatult.

Vürtsine kanasalat aprikoosidega

- 290 kcal
6,4 g rasva
- 25 g pruuni riisi
 - 1 sl maitsestatamata jogurtit
 - 2 tl mangotšatnit
 - 1 tl mahedat karripastat
 - 75 g keedetud kanaliha (tükeldatud)
 - 2 hakitud kevadsibulat
 - 1 hakitud sellerivars
 - 25 g kuivatatud tükeldatud aprikoose
 - 25 g värsked spinatilehti

Loputage riis ja pange potti veega keema. Kui see on pehme, kurnake ja pange kaussi. Segage omavahel jogurt, karripasta ja mangotšatni.

Lisage riisile kanatükid, sibulad, seller, aprikoosid ja jogurtisegu ning segage kõik hoolega läbi. Serveerige soojalt spinatilehtedel.

Kookose-amarandipuding

- 380 kcal
7,1 g rasva
- 125 ml keetmata amaranti
 - 400 g purk kookospiima
 - 4 sl suhkrut
 - kaneeli ja värsked marju peale puistamiseks

Keetke amaranti suhkruga ja kookospiimaga keskmisel kuumusel 20 minutit aegajalt segades. Jagage magustoit serveerimishõudesse ja laske külmikus seista.

Serveerimisel puistake üle kaneeliga ja pange peale värsked marju.

Kodus valmistatud majonees

PILLE HERMANN

Majoneesis on midagi vastupandamatut. Ja kui seda veel ise valmistada, võib poes müüdiv kaup lausa riiulitele seisma jääda.

Kui hapukoor ei ole nii kütkestav, siis majoneesile ei suuda enamasti "ei" öelda. See mõnus kreemjas olus leiab köögis laialdast kasutust – annab mõnusa meki toorsalatitele, teeb praekartulid veelgi paremaks, on asendamatu munade täitmisel, ning paras tõrts majoneesi praeräimele teeb need eriliselt mahlaseks.

Soolase ampsu saab, kui leivakäärule määrada paks kiht majoneesi ning peale priskelt tomatit, soola ning pipart.

Kodus majoneesi teha ei ole mingi kunsttükk, peab vaid arvestama, et kuna kunstlikke säilitusaineid selles ei ole, säilib ta külmutusumbes nädalakese, mistõttu ei maksaks seda jätta lauanurgale vedelema. Kuid enamasti ei kipu seda üle jääma ning seega pole ka muret, et midagi üle jääb.

PILLE HERMANN

Kodune majonees

- 2 munakollast
- 1–2 tl kanget sinepit
- 3 dl oliiviõli
- 2–3 sl sidrunimahla
- maitseks soola, pipart

Kui segu on ühtlane, hakake tilkhaaval lisama oliiviõli, segage. Kogu õli korruga valades võib segu jääda tükiliseks ning see rikub mõnusa kreemja koostise.

Majoneesi valmistamiseks ei ole tarvis erilisi koostisosi, piisab munakollastest, sinepist, oliiviõlist ning sidrunimahlast. Oluline on kasutada kvaliteetset oliiviõli, sest nii saab kõige maitsevama tulemuse. Kui praadimisel ehk ei ole see nii tähtis, siis majoneesi valmistamisel tasub seda silmas pidada, et tulemusel ei oleks kõrvalmaitset.

Esmalt segage munakollane sinepi, soola ja suhkruga ühtlaseks, lisage sidrunimahl.

Esmapilgul võib tunduda harjumatu, kuid majoneesi sobib määrada või asemel nii leivale kui saiale. Kui esimene katse õnnestus ning tulemus maitse keelele hea, võib edaspidi maitseks lisada küüslauku, peeneshakitud hapukurki ja tilli.

Kui segu on piisavalt paks, segage juurde meelepärane maitseroheline, soovi korral lisage maitseks soola ja pipart. Segu võib hoida kaanega suletavas purgis, sealt on hea seda paari tunni takka jälle limpsimas käia.

Jogurt leiva peale

Teistmoodi leivamäärde saab valmistada talujogurtist. Eriti hästi sobib selline toit neile, kes soovivad rammusama toiduga natuke piiri pidada ning saledat joont hoida.

Valmistamiseks sobib maitsestatamata jogurt, ja eriti hea, kui on võimalik kasutada ilma säilitusaineteta talujogurtit.

Mõnusa nüansi annab määrdel lisatud hakitud maitseroheline – sibulapealsed, till, basiilik, piisake mündilehti. Miks mitte ka hakitud mugulsibul ning küüslauk. Natuke soola ning pipart ei tee paha. Selline segu sobib värskete kartuli kõrval ning ka dipikastmeks värskele köögiviljadele.

Keerulist ei ole valmistamisel midagi, tuleb vaid natuke aega varuda. Kui soovite seda ka külalistele pakkuda, ei maksaks määrdet valmistamist jätta samale päevale, vaid teha valmis päev varem.

Leidke kodusest majapidamisest mõni väiksem kann, sobib ka kauss, aga kõige parem, kui on

Asetage kohvifilter kannu.

sõel, mille sisse saab asetada kohvifiltri ning täita selle jogurtiga. Mõne aja pärast on näha, et vedelik hakkab jogurtist välja nõrguma. Kõige lihtsam on panna öhtul segu nõrguma ning hommikuks on piisavalt palju vedelikku välja voolanud ja filtrile alles jäänud jogurt on mõnusalt paks.

Nüüd jääbki vaid lisada hakitud maitseroheline. See sobib nii leivale kui saiale. Ülejäänud vedeliku võib ära kasutada pannkookide tegemisel.

Huvitava meki saab, kui saiale tõmmata õhuke kiht mett, sellele

Valage sinna jogurt ning jätke nõrguma.

paks kiht maitseroheliseta määrdet. Kõige tipuks võib selle katta viilutatud maasikatega.

Ristpistes roos

REPRO

Sageli on käsitöölõngu valmistavad firmad oma toodete tutvustamiseks välja töötanud spetsiaalsed mustrilehed, mida levitatakse enamasti tasuta.

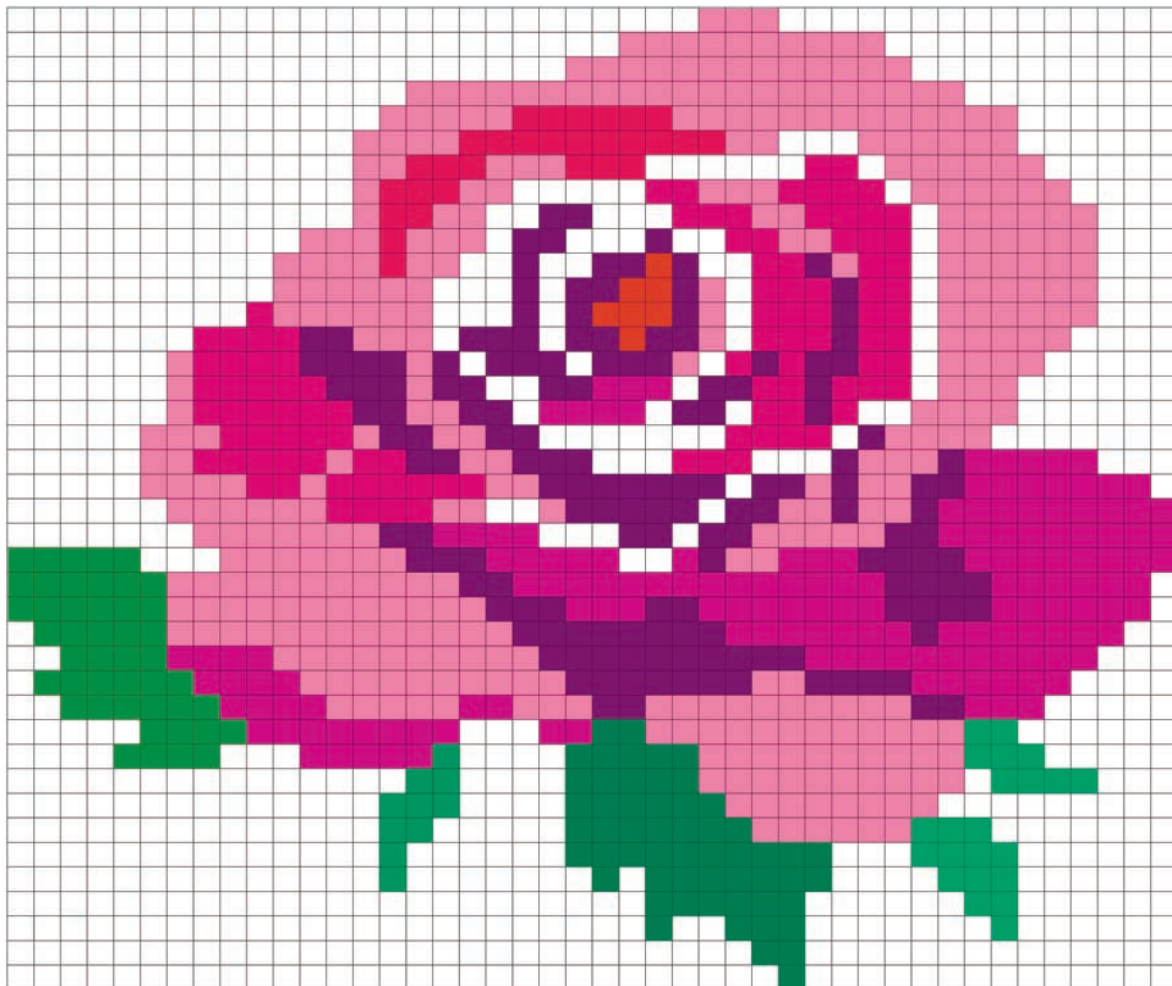
Kuigi hakkajale Eesti käsitöötegitajale võivad need igavavõitu tunduda, ei maksa mustrilehtedest alati külma kõhuga mööda minna. Mõnikord leiab sealt ideid, mida ära kasutada.

Ristpistes roos on pärit Anchor Kreativi mustrilehtelt. Kes käsitööga sinasõber, teab, et mainitud firma pakub laias valikus mulineesid. Roosi võib tikkida laudlinale, aga miks mitte ka pluusi või kampsuni kaunistamiseks. Eks iga tegija otsustab ise, kas jääb truuks roosadele toonidele või eelistab hoopiski punakates toonides roosi.

Õie tikkimiseks on kasutatud kuut värvitooni, lehed on tikitud kolme tooni rohelisega.

PILLE HERMANN

Ristpistes tikitud roos loob mõnusa suvise meeleolu.

Muster.

REPRO

Siin on tuulekella tegemiseks kasutatud floristi klaashelmeid. Need on paariti tamiilile liimitud. Parima efekti saavutamiseks valmistage võimalikult pikad pärlnöörid ning riputage need päikeselisse paika.

Kui hoolikalt valida läikivaid teokarpe, võib leida selliseid, millel augud juba sees. See teeb nende riputamise eriti lihtsaks. Kinnitage tamiilile aetud teokarbid ajupuu tükile ning nii saate merehõngulise ja looduslähedase tuulekella. Teokarbid kõlisevad tuules õõtsudes kenasti.

Tuulekellad aeda

Suvel saab aiast üks eluruum ning aias toimuvad enamasti ka kõik suvised aiaped. Peo tarvis pidulikuma meeleolu loomiseks meisterdage mõned asjakohased kaunistused.

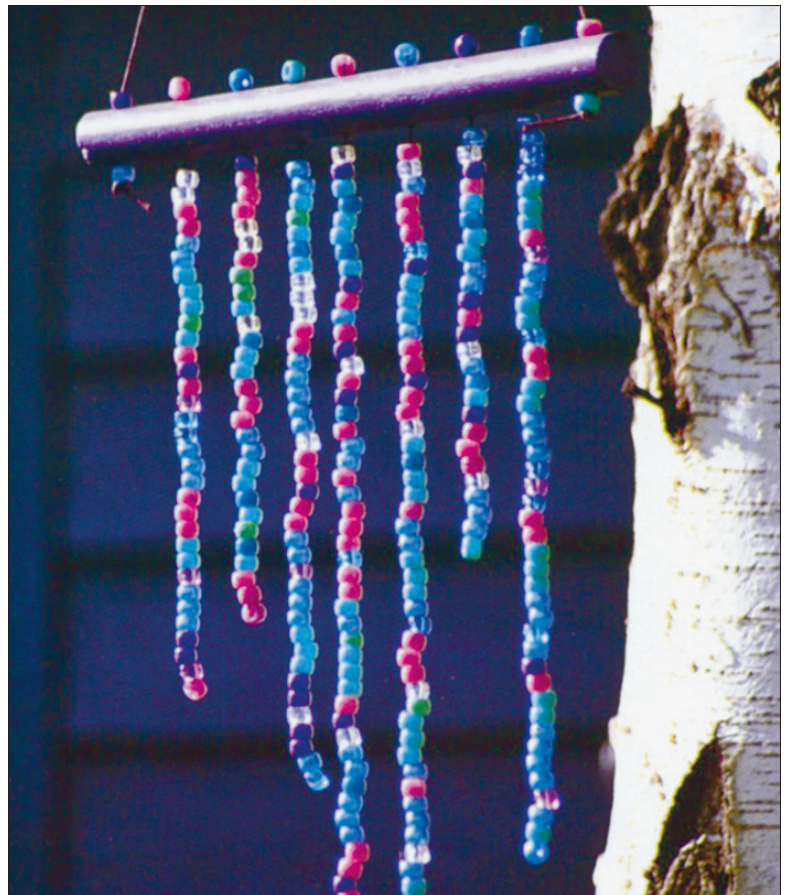
Tuulekellad lisavad aiamiljööle värve ja helisid ning nende meisterdamine pakub suurt lõbu ka lastele.

Tuulekellade materjali valik võimaldab fantaasial lennata. Kasuta-

miseks sobivad helmed, teokarbid, väiksed plastesemed, purunenematud lauanõud ja kõikvõimalikud looduslikud materjalid. Silmas peaks vaid pidama, et kasutatud esemed oleksid ilmastikukindlad ega kaotaks vihma ja päikese käes kiiresti oma väljanägemist.

Esemete kinnitamiseks kasutage tamiili, peenikest traati või takunööri, kui soovite maalähedasemat tulemust.

Allikas: "Lustakad aiad lastele", Maalehe Raamat

Nöörile aetud plasthelmed harmoneeruvad valge kasetüve ning taamalt paistva majaseinaga suurepäraselt.

CD-plaatidest tuulekell annab aiale moodsa ilme. Plaadid peegeldavad valgust ning heidavad tuules õõtsudes aeda lustlikke päikeselaike.

MIS ON PILDIL?

Eelmises Targu Talitas esitasime kolm Veski talu väljapanekus olevat tööriista ja küsisime, mis tööd nendega tehti. Õiged vastused on siin.

- Nööpaugulööja.
- Põsaste all oleva umbrohu eemaldaja.
- Pudelikorgi press.

Hobuseostu kaalu põhjalikult

Hobuseost on enamasti hästi läbi mõeldud investeering, mida ei tehta uisapäisa. Kuid katkenud traditsioonid hobusemehetarkuses ja vähesed teadmised teevad ostmise riskantseks.

Kuigi elus looma soetamine on igal juhul emotsionaalne otsus, tuleks hobust ostes jääda siiski kahe jalaga maa peale ning püüda leida oma vajadustele vastav loom. Olenemata sellest, kas hobune on odav või kallis, hea või kehvake, on tema pidamine ühtviisi kulukas.

Alustades tuleb korralikult analüüsida, milleks hobust vajatakse ning millistes tingimustes teda pidama hakatakse. Juba ette tuleb mõelda, et hobuse soetamisega kulud alles algavad, mitte ei lõpe. Ho-

bune vajab pidevat hoolt, talle sobilikku varustust ja vahel ka erakorralist raviteenust, või siis lisanduvad võistlemise ja töökasutusega seotud kulud.

Päris ilma igasuguste teadmisteta ostetakse hobust harva, kuid seda tuleb siiski ette olukordades, kus näiteks hobuvõõrad vanemad lastele looma hangivad. Sellistel juhtudel kipub analüüs jääma kesiseks ja kulude eelarvestamissegi tekivad lüngad.

Hobune lähtuvalt eesmärgist

Hobusetõuge, nagu koertelgi, on sadu ja sellega loodud nii erineva temperamendi kui füüsilise võimekusega loomi. Alati ei ole ka kõik ühte tõugu kuuluvad isendid ühesugused, kuid teatud ettekujutuse see siiski annab. Erinevalt koertest ei ole hobused nii laialdase levikuga ja suurem osa valikuid tehakse

kohalike tõugude vahel. Seda ka juba seetõttu, et siin kasvanud loomad on meie oludega harjunud.

Edasi tuleb hobuse valikul langetada üks olulisemaid otsuseid: kas osta odavam noorloom ja ise tema väljaõppesse investeerida, või juba kogenum, väljaõpetatud hobune. Mõlemal teel on omad head ja vead. Üks on aga kindel – hobuse õpetamine on just see, mis kipub röövima kõige suurema osa eelarvest.

Kui endal selleks tingimusi, oskusi ja aega pole, tuleb palgata asjatundja ning enamasti tuleb hobune ka võõraste talli tingimustele vastavale pidamisele viia. Hobune ei ole paraku automaatika, kellele saaks kuu ajaga jäädavalt kõik oskused peale installida. Kogemused maksavad siin kõige rohkem ja just sel põhjusel kipub see protsess ka aega võtma.

Seetõttu on pigem mõistlik vähemasti algajal hobusepidajal kii-

SHUTTERSTOCK

Hobusetõuge on sadu ja lastele valitakse esimeseks hobuseks sageli poni.

Noore hobuse õpetamine nõuab aega, kannatust ja investeringuid.

gata ikka kogenumate hobuste poole. Siis saab ostetavat looma ka kohe katsetada ja proovida.

Noorlooma käitumist on ka palju raskem ennustada. Samas on oma käe järgi kasvanud hobune kogenumate käsitsejate jaoks kindlasti kõige usaldusväärsem.

Kontrollige hobuse tervist

Leidnud sobiva hobuse, tuleb täiesti vältimatult ja alati enne hobuse ostmist kontrollida tema tervist. Hobuse ravi on äärmiselt kulukas ning osa silmale esialgu nähtamatuid haigusi ka progresseeruvad ja on ravimatud. Sellesse etappi tuleb ilmtingimata kaasata hobuste ravi kogemusega veterinaararst. Esimese hinnangu saame aga ise anda.

Sisenedes müügil oleva looma talli, vaadake ringi. Heas tallis on õhk puhas, asemed tehtud, tallis ei vedele midagi ohtlikku ja loomad näevad head välja. Hobune peab olema normaalses toitumises. Terve hobuse karv läigib. Kabjad on kui hobuse vundament ning need peavad olema hooldatud ja terved.

Küsi hobuse müüjalt julgesti hobuse tervise, hoolduse, sealhulgas parasiiditõrje, vaksineerimise te ja hammaste kohta.

Paraku tuleb ette nii tahtlikku vassimist kui ka lihtsalt teadmatusest tulenevaid väärarvamusi. Hobuste müüjad on ju tihti needsamad, kes võib-olla natuke aega tagasi ise mõtlematult hobuse ostsid.

On raske soovitada, kas hobuse ostul eelistada suuremat müügitalli või ühehobusepidajat, sest nii ühelt kui teiselt võib saada nii head kui kesisemat kaupa. Siiski on kindlam esimest hobust ostes valida ostukohaks kogemustega müügitall, kus valik suurem ja pakutakse ka mõningast sobivusgarantiid. Veterinaartoimingud sujuvad sellistes paikades samuti kindlasti lihtsamalt.

Kui teil aga on kogunud hobuseinimene kaasa võtta, võib julgelt ostma minna kas või lehekuulutuste peale.

Leidke kogunud abimees

Kogunud inimese nõuannete kuulamine ongi viimane ja kõige suurem soovitus algajale hobusepidajale. Too aitab esialgse analüüsi tegemise juures, oskab hinnata hobustega seotud kulud, kuid ka konkreetsete loomade sobivust teie majapidamise ja hobuse kasutamise eesmärkidega.

Samuti oskab ta esitada küsimusi ja adekvaatselt hinnata hobuse väljanägemist.

Heal, kasutuseesmärgile vastava kehaehitusega hobusel on lihtsam olla inimesele sobiv ja meelepärane. See on põhjus, miks aretus on oluline, mitte lihtsalt uhkuse küsimus.

Halva kehaehitusega hobusel on raske talle antud ülesandeid täita ning väärarvamuste ja terviseprobleemide küüsi langemise oht on palju suurem.

Hobusemehetarkust õpitakse aastaid ja kõike kahjuks ei ole võimalik ette näha, isegi kui järgida kõiki nõuandeid. Kuid iga kogemus teeb meid targemaks. Vastse hobuseomaniku iga uus päev toob uusi avastusi.

Kindlasti tuleb ette nii paremaid kui ka kibedamaid päevi. Õnneks on hobusekasvatamise alane teave ja ametialane abi vabalt kättesaadav.

Hobune on väga õrn ja oskusliku käsitsemist nõudev loom. Seetõttu kaaluge hobuse ostmise mõtet täpselt nii nagu vanasõnas – üheksa korda mõõda ja üks kord lõika.

INGRID RANDLAHT

Eesti Hobusekasvatajate Selts

Elu aitavad lihtsamaks teha

NIIDUSTUUDIO

Husqvarna

Maaleht teeb
elu lihtsamaks!

Telli Maaleht ja võida
vägevaid auhindu!

Teimetaja Heiki Raudla

Teimetuse assistent Triin Rannar

Niidustuudio tegevjuht Sten Krehov

Loosi läheb Husqvarna mullafrees ja
akutrimmer, Gardena hekikäärid, oksakäärid
ja -tangid. Lisaks kolm suurt mahlapressi.

Loosis osalevad kõik, kellel on 22.07.2014 seisuga vähemalt 6 kuuline Maaleht tellimus
või kehtiv e-arve püsivaks leping ning kes on andnud märku loosimises osalemise soovist.
Kampaania kestab 29.05.–17.07.2014. Kampaania tingimused ja loosi registreerimine:
www.maaleht.ee/telli, klienditugi@lehed.ee või tel 680 4444

Maaleht